

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ REVIEW

Προαγωγή υγείας στο πολυπολιτισμικό σχολείο Ο ρόλος του σχολικού νοσηλευτή

Η παγκόσμια πολιτισμική ποικιλομορφία έχει δημιουργήσει την ανάγκη για πολιτισμικά ικανή νοσηλευτική φροντίδα στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό σχολείο. Κάθε παιδί, σε κάθε σχολείο, αξίζει να είναι υγιές, ασφαλές και να λαμβάνει την υποστήριξη και την κατάλληλη φροντίδα που χρειάζεται. Οι σχολικοί νοσηλευτές καλούνται να επιδείξουν δεξιότητες, όπως ενσυναίσθηση, πολιτισμική ταπεινότητα και σεβασμό στις πεποιθήσεις και στις στάσεις των μεταναστών και των προσφύγων μαθητών και των οικογενειών τους διαφορετικής κουλτούρας. Η διαπολιτισμική επικοινωνία επιτυγχάνεται αποτελεσματικά από κατάλληλα προετοιμασμένους και εκπαιδευμένους σχολικούς νοσηλευτές που ενισχύουν τον πρωταρχικό στόχο της προαγωγής της υγείας όλων των μαθητών τους. Οι σχολικοί νοσηλευτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή ολιστικής εξατομικευμένης και πολιτισμικά ικανής φροντίδας σε μαθητές διαφορετικών πολιτισμών.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εμφάνιση πολιτισμικής ποικιλομορφίας σε παγκόσμιο επίπεδο και η συνεχής αύξηση των μεταναστών και των προσφύγων που φθάνουν στην Ευρώπη καθημερινά δημιουργούν την ανάγκη για παροχή πολιτισμικά κατάλληλης φροντίδας υγείας από τους επαγγελματίες υγείας.^{1,2} Μέχρι τα μέσα του 2020 είχαν καταγραφεί στην Ευρώπη 86,7 εκατομμύρια μετανάστες και πρόσφυγες, από τους οποίους περίπου το 15% ήταν παιδιά και έφηβοι ηλικίας 0–20 ετών.³

Ο σχολικός πληθυσμός του 21ου αιώνα χαρακτηρίζεται ποικιλόμορφος και για τον λόγο αυτόν οι σχολικοί νοσηλευτές που έρχονται σε καθημερινή επαφή με παιδιά θα πρέπει να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να παρέχουν εξατομικευμένη φροντίδα υγείας, διαμορφωμένη ανάλογα με την κουλτούρα και τον πολιτισμό του κάθε μαθητή.⁴

Με βάση τον Κώδικα Δικαιωμάτων των Παιδιών, ακόμη και αν τα παιδιά δεν δρουν αυτόνομα, έχουν κάθε δικαίωμα στην προαγωγή της υγείας τους, στη συμμετοχή στη

φροντίδα τους, αλλά και στην ισότιμη προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας. Η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών για ισότητα, σεβασμό, αλλά και εμπιστευτικότητα συνιστά κύριο μέλημα των σχολικών νοσηλευτών, οι οποίοι καλούνται να αναπτύξουν την πολιτισμική ικανότητα για να παρέχουν ολιστική και εξατομικευμένη βοήθεια σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως του πολιτισμικού τους υπόβαθρου.^{4,5}

Κάθε παιδί, σε κάθε σχολείο, αξίζει να είναι υγιές, ασφαλές και να λαμβάνει την υποστήριξη και την κατάλληλη φροντίδα που χρειάζεται. Αυτό είναι το κεντρικό μήνυμα του μοντέλου Whole School, Whole Community, Whole Child (WSCC), που ανέπτυξε το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (CDC) σε συνεργασία με ειδικούς από τους τομείς της δημόσιας υγείας, της εκπαίδευσης και της σχολικής υγείας.⁶

Παράγοντες όπως η διαπολιτισμική επικοινωνία, οι γλωσσικοί φραγμοί, η διαφορετικότητα στην κουλτούρα και στις συνήθειες κάποιων παιδιών και των οικογενειών τους, αλλά και τα ιδιαίτερα προβλήματα υγείας που μπορεί

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2023, 40(4):462–466
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2023, 40(4):462–466

**Κ. Πρασίνο,
Π. Αποστολάρα,
Μ. Δρακοπούλου,
Γ. Φασόη**

*Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Κοινωνική Νοσηλευτική και Νοσηλευτική
Δημόσιας Υγείας, Τμήμα Νοσηλευτικής,
Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Αθήνα*

Health promotion
in the multicultural school:
The role of school nurses

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρητηρίου

Μαθητής
Πολιτισμική ποικιλομορφία
Προαγωγή υγείας
Σχολικός νοσηλευτής

Υποβλήθηκε 23.6.2022
Εγκρίθηκε 15.7.2022

να υπάρχουν είναι θέματα που επιζητούν άμεση επίλυση, τα οποία ο σχολικός νοσηλευτής καλείται να διαχειριστεί στην καθημερινότητά του.⁷

2. ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το σημερινό σχολείο δεν γινόταν να παραμείνει ανεπηρέαστο από τα μεταναστευτικά κύματα των τελευταίων δύο δεκαετιών και από τον μεγάλο όγκο μεταναστών και προσφύγων που έχουν πλέον μετεγκατασταθεί στην Ευρώπη.

Η πολιτισμική ποικιλομορφία σε παγκόσμιο επίπεδο και η συνεχής αύξηση των μετακινούμενων πληθυσμών συνέβαλε και στην αύξηση του μαθητικού πληθυσμού. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, οι αναγνωρισμένοι ανήλικοι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο διαθέτουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.⁸ Οι σχολικοί νοσηλευτές θα πρέπει να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να παρέχουν εξατομικευμένη φροντίδα υγείας, διαμορφωμένη ανάλογα με την κουλτούρα του κάθε μαθητή.^{9,10}

Ευρισκόμενοι σε ένα πολυδιάστατο εργασιακό περιβάλλον, οι νοσηλευτές της κοινότητας, και συγκεκριμένα οι σχολικοί νοσηλευτές, έχουν την ιδιαίτερη δυνατότητα να συνεργάζονται και να εργάζονται με άλλους επαγγελματίες διαφορετικών πολιτισμικών καταβολών, αλλά και με μαθητές ποικίλης δυναμικής.⁷ Τα θέματα που απαιτούν διερεύνηση, εκπαίδευση και προαγωγή της υγείας από τους σχολικούς νοσηλευτές είναι οι διαφορετικές ανάγκες υγείας μεταναστών και προσφύγων μαθητών, καθώς έρευνες έχουν αναδείξει ότι η κατάσταση της υγείας τους, ειδικά κατά την είσοδό τους στη χώρα υποδοχής, είναι πιθανόν χειρότερη σε σχέση με τον υπόλοιπο μαθητικό πληθυσμό.^{2,10}

Γενικότερα, οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης, οι ψυχοφθόρες εμπειρίες των παιδιών, η στέρηση βασικών αναγκών σε συνδυασμό με την ελλιπή πρόσβαση σε δομές φροντίδας υγείας μπορεί να αποδειχθούν ολέθριες για τη διατήρηση της καλής υγείας και της ευεξίας μεταναστών και προσφύγων μαθητών. Για τον λόγο αυτόν οι σχολικοί νοσηλευτές καλούνται να αναλάβουν ενεργητικό ρόλο στην προαγωγή της υγείας τους και στην παροχή εξατομικευμένης ολιστικής φροντίδας.^{7,11,12} Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι είτε ψυχικά τραύματα λόγω πολεμικών συρράξεων και διωγμών, και μετατραυματικό σύνδρομο, είτε μεταδοτικές ασθένειες και χρόνια νοσήματα, κακή ή ελλιπή διατροφή και προληπτική οδοντιατρική φροντίδα, αναπτυξιακά ζητήματα, ακόμη και θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας.¹³⁻¹⁶

3. ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το 2011 επαναδιατυπώθηκαν τα πρότυπα νοσηλευτικής

πρακτικής για πολιτισμικά ικανή παροχή φροντίδας υγείας.¹⁷ Πρώτο βήμα αποτελεί η πολιτισμική συνειδητοποίηση, η οποία πραγματοποιείται μέσω της αυτογνωσίας του επαγγελματία υγείας και της αποφυγής της θέσπισης των προσωπικών πεποιθήσεων, στάσεων και αντιλήψεών του. Ως δεύτερο βήμα κρίνεται απαραίτητη η απόκτηση γενικών αλλά και ειδικών γνώσεων σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των ατόμων διαφορετικής κουλτούρας (πολιτισμική γνώση). Στη συνέχεια, καθοριστικής σημασίας είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων για την παροχή πολιτισμικά ευαίσθητης φροντίδας κατά τη συναναστροφή με παιδιά διαφορετικής πολιτισμικής καταγωγής (πολιτισμική ευαισθησία). Τέλος, η πολιτισμική ικανότητα συνιστά την αέναη διαδικασία σύνθεσης όλων των παραπάνω (γνώσεων και δεξιοτήτων) καθ' όλη τη διάρκεια της προσωπικής, αλλά και της επαγγελματικής ζωής του επαγγελματία υγείας και στην προκειμένη περίπτωση του σχολικού νοσηλευτή.¹⁸

Η παροχή πολιτισμικά κατάλληλης φροντίδας υγείας πρέπει να περιλαμβάνει το ενδιαφέρον από πλευράς των νοσηλευτών για την επίτευξη αυτού του στόχου, αλλά και την ύπαρξη επικοινωνίας και διαπροσωπικών σχέσεων με τα άτομα και τις οικογένειές τους.¹⁷ Η αυτεπίγνωση για τις προσωπικές αντιλήψεις και η προσπάθεια για απόσκοπη προσέγγιση των μαθητών αποτελούν το πρώτο δείγμα της καλής νοσηλευτικής πρακτικής με αίσθημα ηθικής και αμεροληψίας στην παροχή φροντίδας.¹⁹ Στη συνέχεια, εκτός από την κλινική αξιολόγηση, οι σχολικοί νοσηλευτές πρέπει να γνωρίζουν πώς να ενσωματώνουν τις πολιτισμικές πεποιθήσεις και τις προτιμήσεις στο σχέδιο φροντίδας των μαθητών τους, γεγονός που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και γνώσεις.⁷ Οι πολιτισμικές διαφοροποιήσεις συχνά περιλαμβάνουν ζητήματα, όπως η επικοινωνία, οι διατροφικές προτιμήσεις, οι οικογενειακές σχέσεις και οι πεποιθήσεις για τις αιτίες της ασθένειας.²⁰ Οι διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες μπορεί να ορίζουν διαφορετικά τι σημαίνει υγεία και ασθένεια, τι συνιστά αποδεκτή θεραπεία, ενώ χρησιμοποιούν πολλές φορές τόσο παραδοσιακές όσο και εναλλακτικές μορφές θεραπείας που πιθανόν να είναι άγνωστες στους σχολικούς νοσηλευτές οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί, όπως όλοι οι επαγγελματίες υγείας, με το δυτικό βιοϊατρικό μοντέλο υγείας.²¹ Επίσης, τα διατροφικά πρότυπα συμβάλλουν στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας. Η αύξηση των χρόνιων νοσημάτων μεταξύ των πληθυσμών μεταναστών και προσφύγων οφείλεται στην υιοθέτηση δυτικού τρόπου ζωής και διατροφής σε σχέση με την παραδοσιακή διατροφή. Η απώλεια διατροφικών συνθηκών φαίνεται να είναι πιο έντονη στα παιδιά, τα οποία έλκονται περισσότερο από το φαγητό της χώρας διαμονής τους, και ιδιαίτερα το γρήγορο φαγητό, σε αντίθεση με το παραδοσιακό φαγητό των γονέων τους.²²

Η διαπολιτισμική επικοινωνία είναι στο επίκεντρο μιας επιτυχημένης ανάπτυξης σχέσης μεταξύ ασθενούς και νοσηλευτή και αποτελεί το καθοριστικό στοιχείο επίδειξης πολιτισμικής ευαισθησίας. Η επικοινωνία περιλαμβάνει τόσο λεκτικές όσο και μη λεκτικές μορφές, όπως η οπτική επαφή, η χρήση αφής ή γλώσσας του σώματος, οι αποδεκτοί τρόποι χαιρετισμού και οι εκφράσεις του προσώπου. Ακόμη και στοιχεία όπως η χροιά της φωνής, η βλεμματική επαφή, οι χειρονομίες αποτελούν ένα βασικό εργαλείο των νοσηλευτών για την επίτευξη μιας καλής επικοινωνίας με τους ασθενείς.^{17,23}

Η γλώσσα μπορεί να λειτουργήσει ως τροχοπέδη στη διαπολιτισμική επικοινωνία. Συνιστά το σπουδαιότερο εμπόδιο λεκτικής επικοινωνίας στην πολυπολιτισμική ομάδα και μπορεί να αποτρέψει τους σχολικούς νοσηλευτές από την αλληλεπίδραση με μαθητές και τις οικογένειες, των οποίων η κύρια γλώσσα δεν είναι η γλώσσα της χώρας υποδοχής, από πληροφορίες σχετικά με την ασφάλεια των μαθητών, τα ακαδημαϊκά τους επιτεύγματα, καθώς και τη σωματική και την ψυχική τους ευεξία.²⁴

Τέλος, ο Εθνικός Οργανισμός Σχολικών Νοσηλευτών των ΗΠΑ (National Association of School Nurses, NASN)²⁵ το 2013, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο της απόκτησης και της βελτίωσης της πολιτισμικής ικανότητας στην παροχή ολιστικής εξατομικευμένης φροντίδας σε μαθητές διαφορετικών πολιτισμών, αναφέρει ότι «...Οι σχολικοί νοσηλευτές έχουν κεντρικό ρόλο στην υγεία του παιδιού και είναι σημαντικό να είναι ευαίσθητοι στις πολιτισμικές ανάγκες κάθε παιδιού ξεχωριστά. Στην καθημερινά εξελισσόμενη σχολική κοινότητα, οι σχολικοί νοσηλευτές πρέπει να είναι σε θέση να επαναπροσδιορίζονται συνεχώς ώστε να εντοπίζουν τις ανάγκες υγείας των μαθητών με πολιτισμικά ικανό τρόπο, προκειμένου να ανταποκριθούν στις αξίες και στις πεποιθήσεις τους...».²⁵

4. ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗΣ

Η Σχολική Νοσηλευτική αποτελεί μια ειδικότητα της νοσηλευτικής επιστήμης το πεδίο της οποίας αφορά σε τρεις βασικούς τομείς: στην υγεία, στην εκπαίδευση και στη δημόσια υγεία. Οι σχολικοί νοσηλευτές βρίσκονται στην εξαιρετική θέση να μπορούν να προσφέρουν νέα μοντέλα φροντίδας, συστήματα επικοινωνίας και παροχή ποιοτικής φροντίδας στα παιδιά των μεταναστών και των προσφύγων.²⁶

Η προαγωγή υγείας σε παιδιά άλλης κουλτούρας, πρόσφυγες ή μετανάστες, μπορεί να αποτελέσει δύσκολο επίτευγμα για τους σχολικούς νοσηλευτές. Σίγουρα όμως

η γνώση και η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις αξίες και τις πεποιθήσεις των άλλων πολιτισμών μπορεί να συμβάλλουν στην απόκτηση δεξιοτήτων για την παροχή φροντίδας υγείας απαλλαγμένης από στερεότυπα και προκαταλήψεις.^{4,15}

Η προαγωγή υγείας λοιπόν, στο πλαίσιο της σχολικής ζωής, περιλαμβάνει κυρίως τον έλεγχο για μεταδοτικά νοσήματα, την εμβολιαστική κάλυψη, την επαρκή διατροφική κάλυψη, την υποστήριξη για πρόσβαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, τη διατήρηση ισορροπημένης ψυχικής υγείας των μαθητών και την εκπαίδευσή τους σε θέματα ατομικής υγιεινής, αυτοφροντίδας, χρήσης ουσιών (π.χ. οινόπνευμα-καπνός), υγιεινής διατροφής και στοματικής υγείας. Όλα τα παραπάνω αποτελούν αντικείμενο έντονης ενασχόλησης για τους νοσηλευτές των σχολείων που έρχονται σε καθημερινή επαφή με μαθητές διαφορετικής κουλτούρας από τη δική τους, μιας και χρειάζονται πολιτισμικά ικανή και ευαίσθητη προσέγγιση.^{11,13,15,27}

Σε χώρες όπως η Φινλανδία, όπου παρατηρείται μεγάλος αριθμός μεταναστών και προσφύγων, οι σχολικοί νοσηλευτές φροντίζουν για την ολιστική υποστήριξη, την προαγωγή της υγείας, την παρακολούθηση της υγείας των χρόνιων νοσημάτων των μαθητών, αλλά και την ανάπτυξη της ευεξίας και την εκπαίδευσή τους για αυτοφροντίδα. Οργανώνονται επισκέψεις υγείας από τον σχολικό νοσηλευτή για εξετάσεις, αλλά και για καταγραφή και αξιολόγηση των αναγκών τους και παροχή συμβουλευτικής σε θέματα υγείας, ακόμη και στην οικογένεια του μαθητή.²⁸

Παρά τις λίγες γενικά βιβλιογραφικές αναφορές για τη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας στο σχολικό περιβάλλον και την προαγωγή της υγείας των μαθητών διαφορετικής κουλτούρας, οι σχολικοί νοσηλευτές σε παγκόσμιο επίπεδο μπορούν να επικοινωνήσουν, να ανταλλάξουν απόψεις και να συνεργαστούν για την υιοθέτηση παρόμοιων ρόλων. Η υποστήριξη και η παροχή φροντίδας σε χρόνια νοσήματα, η προαγωγή και η αγωγή της υγείας και της ευεξίας, η συμβουλευτική για τη διατήρηση μιας καλής ψυχικής υγείας, ο προληπτικός έλεγχος για ασθένειες, αλλά και η λήψη ιστορικού, καθώς και η καταγραφή και η αξιολόγηση δεδομένων υγείας αποτελούν μερικά μόνο από τα καθήκοντα του νοσηλευτή στο σχολείο παγκοσμίως.²⁹

Οι πιο συχνά αναφερόμενες προσεγγίσεις των νοσηλευτών σε μαθητές διαφορετικής καταγωγής είναι: (α) προσαρμογή της νοσηλευτικής πρακτικής σύμφωνα με το επίπεδο αντίληψης του παιδιού και της οικογένειάς του, (β) κατάλληλα διαμορφωμένη προσέγγιση σύμφωνα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες του παιδιού για την προαγωγή και τη διατήρηση ικανοποιητικού επιπέδου υγείας και (γ) εφαρμογή κοινής νοσηλευτικής πρακτικής

για όλους, ανεξάρτητα από την πολιτισμική ή την εθνοτική τους καταγωγή.³⁰

Με βάση τα αποτελέσματα των μελετών που έχουν διεξαχθεί για τον κατάλληλο τρόπο προσέγγισης των μαθητών άλλων πολιτισμών, ως η καλύτερη μέθοδος αναφέρεται ο συνδυασμός όλων των παραπάνω.^{7,15,27,30} Πολλές φορές μάλιστα είναι απαραίτητος ο εντοπισμός των μαθητών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες από τους ίδιους τους σχολικούς νοσηλευτές, αφού όσοι προέρχονται από πολιτικά αβέβαιες καταστάσεις ή χώρες με πολεμικές συρράξεις ενδέχεται να μην αναζητούν έγκαιρα φροντίδα υγείας καθώς βιώνουν μετατραυματικό stress ή έχουν έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υγείας ή δεν έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την πρόσβαση σε αυτό.^{1,31}

Οι σχολικοί νοσηλευτές οφείλουν να είναι προσίτι στους μαθητές ακόμη και με απλές καθημερινές πράξεις, όπως το να έχουν πάντα ανοικτή την πόρτα του νοσηλευτικού σταθμού τους, να γνωρίζουν ειδικούς τρόπους χαιρετισμού και να τηρούν τον προσωπικό χώρο για να απευθύνονται άμεσα σε όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την καταγωγή τους. Αν διαπιστωθεί, ωστόσο, ότι οι στόχοι τους δεν επιτυγχάνονται ακόμη και με τη συνδυαστική προσέγγιση των μαθητών και των οικογενειών τους, τότε προτείνεται, εκτός από τη συνεργασία με κάποιον διερμηνέα για καλύτερη επικοινωνία, να οργανώσουν κατ'οίκον

επισκέψεις για άμεση παρατήρηση και καταγραφή των αναγκών υγείας των μαθητών διαφορετικής κουλτούρας και των οικογενειών τους.³⁰

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προαγωγή της υγείας συνιστά πρωταρχικό στόχο της Σχολικής Νοσηλευτικής. Οι σχολικοί νοσηλευτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη επικοινωνίας με μαθητές άλλων πολιτισμών και τις οικογένειές τους, καθώς και για την προαγωγή της υγείας τους. Καθίσταται σαφής ο σπουδαίος ρόλος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των σχολικών νοσηλευτών για την προαγωγή της υγείας των μεταναστών και των προσφύγων μαθητών στο σύγχρονο σχολείο. Κρίνεται αναγκαίο να γίνουν τροποποιήσεις στο ελληνικό σχολείο ως προς τον ρόλο και τις δυνατότητες παροχής φροντίδας των σχολικών νοσηλευτών ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν γνώσεις, συμβουλευτική, πρόληψη και φροντίδα σε όλο τον μαθητικό πληθυσμό. Επί πλέον, θεωρείται απαραίτητη η ανάπτυξη και η βελτίωση πολιτισμικά κατάλληλων προσεγγίσεων για την επικοινωνία και την προαγωγή της υγείας των μαθητών με διαφορετική κουλτούρα. Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και η ενσυναίσθηση των σχολικών νοσηλευτών συνιστούν αναγκαίες δεξιότητες για την παροχή ισότιμης, ολιστικής και εξατομικευμένης φροντίδας υγείας.

ABSTRACT

Health promotion in the multicultural school: The role of school nurses

K. PRASINOU, P. APOSTOLARA, M. DRAKOPOULOU, G. FASOI

Master of Science in Nursing in Community and Public Health Nursing, Department of Nursing, Faculty of Health and Care Sciences, University of West Attica, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2023, 40(4):462–466

Global cultural diversity has created the need for culturally competent nursing care in the modern multicultural school. Every child in every school has the right to be healthy, safe, and to receive the support and care it needs. School nurses have to demonstrate skills such as compassion, cultural humility, and respect to the beliefs and attitudes of migrant and refugee students and their families that come from different cultures. Transcultural communication is effectively achieved by trained school nurses who enhance the primary goal of health promotion for all their students. School nurses play an important role in providing holistic, individualized and culturally competent care to students from different cultures.

Key words: Cultural diversity, Health promotion, School nurse, Student

Βιβλιογραφία

- BRISBOIS MD, PEREIRA HR. Bridging the Atlantic: Optimizing the health of vulnerable community aggregates through international student exchange. *Educ Health (Abingdon)* 2019, 32:136–140
- CARRASCO-SANZ A, LEIVA-GEA I, MARTIN-ALVAREZ L, DEL TORSO S, VAN ESSO D, HADJIPANAYIS A ET AL. Migrant children's health

- problems, care needs, and inequalities: European primary care paediatricians' perspective. *Child Care Health Dev* 2018, 44:183–187
3. MIGRATION DATA PORTAL. International migrant stocks. IOM'S GMDAC, Berlin, 2021. Available at: <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks>
 4. HUGHES, V, DELVA S, NKIMBENG M, SPAULDING E, TURKSON-OCRAN RA, CUDJOE J ET AL. Not missing the opportunity: Strategies to promote cultural humility among future nursing faculty. *J Prof Nurs* 2020, 36:28–33
 5. ΚΟΥΤΕΛΕΚΟΣ Ι. Δικαιώματα παιδιατρικού ασθενή. *Το Βήμα του Ασκληπιού* 2013, 12:47–55
 6. LEWALLEN TC, HUNT H, POTTS-DATEMA W, ZAZA S, GILES W. The Whole School, Whole Community, Whole Child model: A new approach for improving educational attainment and healthy development for students. *J Sch Health* 2015, 85:729–739
 7. CARR B, KNUTSON S. Culturally competent school nurse practice. *NASN Sch Nurse* 2015, 30:336–342
 8. UNICEF. Ανάλυση της κατάστασης των παιδιών και των νέων: Ελλάδα 2000. Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/greece/media/1681/file>
 9. HENDERSON S, HORNE M, HILLS R, KENDALL E. Cultural competence in healthcare in the community: A concept analysis. *Health Soc Care Community* 2018, 26:590–603
 10. MATZA M, MAUGHAN E, BARROWS BM. School nurse cultural competence needs assessment: Results and response. *NASN Sch Nurse* 2015, 30:344–349
 11. VAN DEN MUIJSENBERGH M, VAN WEEL-BAUMGARTEN E, BURNS N, O'DONNELL C, MAIR F, SPIEGEL W ET AL. Communication in cross-cultural consultations in primary care in Europe: The case for improvement. The rationale for the RESTORE FP 7 project. *Prim Health Care Res Dev* 2014, 15:122–133
 12. METCALFE SE, NEUBRANDER J. Social determinants and educational barriers to successful admission to nursing programs for minority and rural students. *J Prof Nurs* 2016, 32:377–382
 13. SAPMAZ ŞY, TANRIVERDI BU, ÖZTÜRK M, GÖZAÇANLAR Ö, ÜLKER GY, ÖZKAN Y. Immigration-related mental health disorders in refugees 5–18 years old living in Turkey. *Neuropsychiatr Dis Treat* 2017, 13:2813–2821
 14. GRAMMATIKOPOULOU MG, THEODORIDIS X, POULIMENEAS D, MARRAKI MI, GKIOURAS K, TIRODIMOS I ET AL. Malnutrition surveillance among refugee children living in reception centers in Greece: A pilot study. *Int Health* 2019, 11:30–35
 15. INKERONEN S, HUPLI M, STOLT M. School nurses' experiences of health promotion for school-age asylum seekers. *J Sch Nurs* 2020, 10:1059840520978197
 16. FRANCESCHI R, FORNARI E, GHEZZI M, BUZZI E, TOSCHI M, LONGHI S ET AL. Educational intervention of healthy life promotion for children with a migrant background or at socioeconomic disadvantage in the North of Italy: Efficacy of telematic tools in improving nutritional and physical activity knowledge. *Nutrients* 2021, 13:3634
 17. DOUGLAS MK, PIERCE JU, ROSENKOETTER M, PACQUIAO D, CALLISTER LC, HATTAR-POLLARA M ET AL. Standards of practice for culturally competent nursing care: 2011 update. *J Transcult Nurs* 2011, 22:317–333
 18. ΑΠΟΣΤΟΛΑΡΑ ΑΠ. Διερεύνηση της πολιτισμικής ικανότητας του νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού των παιδιατρικών νοσοκομείων της Ελλάδος. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Νοσηλευτικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2012. Διαθέσιμο στο: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/28652>
 19. NATIONAL ASSOCIATION OF SCHOOL NURSES. School nursing: Scope and standards of practice. 3rd ed. NASN, Silver Spring, MD, 2017. Available at: <https://www.nasn.org/nasn-resources/resources-by-topic/scope-standards>
 20. HART D. Assessing culture: Pediatric nurses' beliefs and self-reported practices. *J Pediatr Nurs* 1999, 14:255–262
 21. HURRELL SR, CLIFF TL, ROBERTSON CL. School nurse cultural competency development using the national CLAS standards: A quality improvement project. *J Sch Nurs* 2021, 37:532–541
 22. CALANDRE N, RIBERT E. Sharing norms and adapting habits. The eating practices of immigrants and immigrants' children from Malian and Moroccan origins in France. *Soc Sci Inf* 2019, 58:141–192
 23. ΑΠΟΣΤΟΛΑΡΑ Π. Διαπολιτισμική επικοινωνία. *Ελληνικό Περιοδικό της Νοσηλευτικής Επιστήμης* 2013, 6:3–5
 24. WHITMAN MV, DAVIS JA, TERRY AJ. Perceptions of school nurses on the challenges of service provision to ESL students. *J Community Health* 2010, 35:208–213
 25. NATIONAL ASSOCIATION OF SCHOOL NURSES. Cultural competency: Why is cultural competency important to school nurses? NASN, Silver Spring, MD, 2013. Available at: <https://www.nasn.org/nasnold2022/nasn-resources/practice-topics/cultural-competency>
 26. SHEETZ AH. What are the implications of the Institute of Medicine report "The future of nursing: Leading change, advancing health" for school nursing practice? *NASN Sch Nurse* 2012, 27:293–295
 27. MUSLIU E, VASIC S, CLAUSSON EK, GARMY P. School nurses' experiences working with unaccompanied refugee children and adolescents: A qualitative study. *SAGE Open Nurs* 2019, 5:2377960819843713
 28. POUTIAINEN H, HOLOPAINEN A, HAKULINEN-VIITANEN T, LAATIKAINEN T. School nurses' descriptions of concerns arising during pupils' health check-ups: A qualitative study. *Health Educ* 2015, 74:544–556
 29. HARDING L, DAVISON-FISCHER J, BEKAERT S, APPLETON JV. The role of the school nurse in protecting children and young people from maltreatment: An integrative review of the literature. *Int J Nurs Stud* 2019, 92:60–72
 30. WAHLSTRÖM E, GOLSÄTER M, GRANLUND M, HOLMSTRÖM IK, LARM P, HARDER M. Adjusting and doing the same: School nurses' descriptions of promoting participation in health visits with children of foreign origin. *BMC Public Health* 2021, 21:111
 31. CURTIS P, THOMPSON J, FAIRBROTHER H. Migrant children within Europe: A systematic review of children's perspectives on their health experiences. *Public Health* 2018, 158:71–85
- Corresponding author:*
- K. Prasinou, 33 Ioannou Metaxa street, 190 02 Peania, Attika, Greece
e-mail: konstantinaprasinou92@yahoo.gr